

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

เด็กวัยเรียนชั้นประถมศึกษาเป็นกลุ่มวัยสำคัญในการส่งเสริมและป้องกันการเกิดโรคในช่องปาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคฟันผุ เนื่องจากตามธรรมชาติวิทยาของการเกิดโรคในช่องปากนั้น โรคฟันผุเป็นโรคที่เป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งในช่วงวัยเริ่มต้นของชีวิตจนถึงวัยผู้ใหญ่ การเกิดโรคฟันผุในเด็กนักเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายโดยรวมและคุณภาพชีวิตของเด็ก โดยที่เป็นที่ทราบดีแล้วว่า โรคฟันผุเป็นโรคที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมโดยการกินและการดูแลความสะอาดในช่องปาก ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันไม่ให้เกิดโรคฟันผุจึงต้องมุ่งเน้นที่พฤติกรรมทั้ง 2 ประการและความสำคัญต้องเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กเพื่อให้เกิดเป็นสุขนิสัยในชีวิตในวัยต่อมา

มาตรการการส่งเสริมทันตสุขภาพที่มีประสิทธิภาพสามารถครอบคลุมประชากรและคาดหวังความสำเร็จได้ต้องเป็นที่มุ่งเน้นกลุ่มประชากรสำคัญ (population approach) และเป็นมาตรการที่พัฒนาเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองของประชาชนและมีความต่อเนื่องได้ความพยายามในการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะทำให้สามารถบรรลุถึงความสำเร็จในการส่งเสริมและป้องกันปัญหาทันตสุขภาพได้และสามารถคาดหวังผลระยะยาวในด้านสุขนิสัยที่จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในวัยต่อมา

โรงเรียนเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ และการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนเด็กคือกลุ่มเป้าหมายแรกที่เราควรให้ความสำคัญ เพื่อที่เด็กจะได้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา อาหารเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสุขภาพของเด็กโดยตรงปัจจุบันเด็กนิยมบริโภคน้ำตาลเพิ่มมากขึ้นในปริมาณมากเกินความต้องการของร่างกายทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ เด็กเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่ได้รับอันตรายจากการบริโภคน้ำตาลเกินความพอดีน้ำตาลจะแฝงอยู่หลากหลายรูปแบบตั้งแต่ขนมหวานลูกกวาด น้ำอัดลมและขนมกรุบกรอบต่างๆ ที่มีจำหน่ายในตลาดทั่วไป มีผลทำให้เด็กในปัจจุบันเป็นโรคฟันผุมากขึ้น

นอกจากนี้การรับประทานอาหารที่น้ำตาลมากเกินไปทำให้เกิดโรคฟันผุยังพบเด็กเริ่มเป็นโรคอ้วน ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บเมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคข้อ และกระดูก และโรคไต เป็นต้น เด็กวัยเรียน ในจังหวัดสระบุรีมีแนวโน้มเป็นโรคอ้วนและ การเกิดโรคฟันผุในฟันน้ำนมสูงเพิ่มมากขึ้น ในปี 2549 จังหวัดสระบุรีจากการสำรวจสภาวะช่องปากในเด็กอายุ 12 ปีมีเด็กเป็นโรคฟันผุร้อยละ 65.5 ในเขตอำเภอพระพุทธบาท จากการสำรวจสภาวะช่องปากในเด็กนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์มีเด็กเป็นโรคฟันผุร้อยละ 85

ตาราง 1 ร้อยละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่เป็นโรคฟันผุใน โรงเรียนประชาสงเคราะห์
รังสรรค์เขตอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

ระดับปัญหา	ป1	ป2	ป3	ป4	ป5	ป6	ค่าร้อยละ
ระดับ ปกติ	3	10	9	8	14	19	52.5
ระดับ เล็กน้อย	4	-	5	-	3	5	14.17
ระดับ ปานกลาง	3	-	-	-	2	-	4.17
ระดับ รุนแรง	7	-	-	-	-	-	5.83
รักษาเร่งด่วน	-	7	7	14	-	-	23.33
ฟันถาวรไม่ผุ	8	10	15	13	3	2	41.67
ฟันถาวรผุ	9	7	6	9	17	22	58.33

ที่มา : (รายงานแผนการดำเนินงานทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาของสาธารณสุขอำเภอพระพุทธบาท, 2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า)

การที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ที่รวดเร็ว ทำให้เด็กตกเป็นเหยื่อของการโฆษณา ก่อให้เกิดค่านิยมการบริโภคขนมบรรจุเสร็จที่มี แป้ง น้ำตาล และสารปรุงรสแต่งกลิ่น ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพกลยุทธ์ในการส่งเสริมการขายแผนการตลาดที่ดีเยี่ยมทำให้เด็กสามารถหาซื้อขนมได้ง่ายขึ้นตามร้านค้าทั่วไป

ปัญหาเรื่องฟันผุ เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่เด็กไทยกำลังเผชิญ และหากปล่อยไว้จะเกิดปัญหาต่อสุขภาพของเด็กไทย ถึงแม้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ไม่ว่าจะ เป็นกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษา พยายามจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมให้ความรู้มาอย่างต่อเนื่อง กลับพบว่าเด็กก็ยังไม่สนใจเท่าที่ควร ทำให้มีโรคฟันแท้ผุมีแนวโน้มสูงอยู่จำนวนมาก โรคฟันผุทำให้เกิดการสูญเสียการเรียนเนื่องจากการขาดเรียนและใช้เวลาที่ใช้ไปในการรักษาอย่างมากมาย

สิ่งที่เป็นผลตามมาจากการเป็นโรคฟันผุคือการสูญเสียประสิทธิภาพของการบดเคี้ยว อันจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของร่างกาย โดยที่โรคฟันผุเป็นโรคที่มีการทำลายของฟันทำให้สูญเสียความสมบูรณ์ และประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ของฟัน สภาพฟันที่สมบูรณ์จะมีความสัมพันธ์โดยตรง การพูดออกเสียงชัดเจน และบุคลิกภาพของแต่ละคน

จากที่กล่าวมาข้างต้น โรคฟันผุจึงจัดว่าเป็นโรคที่มีความสำคัญโรคหนึ่งในวงจรชีวิตของเรา โรคนี้จะมีผู้ที่ต้องทนทุกข์ทรมานเป็นจำนวนมาก และเป็นโรคที่ต้องใช้จ่ายในการบำบัดรักษาที่สูงมากโรคหนึ่งพร้อมกันนี้การดำเนินของโรคความเจ็บปวดที่เกิดขึ้น

การเกิดโรคปริทันต์หรือโรคเหงือกอักเสบคือโรคที่เกิดจากการที่เราแปรงฟันไม่ถูกวิธี ฟันจึงไม่สะอาดทำให้มีคราบอาหารและเชื้อจุลินทรีย์ หรือเรียกอีกอย่างว่าแผ่นคราบจุลินทรีย์

อยู่บนผิวฟัน และบริเวณขอบเหงือกตัวจุลินทรีย์ในแผ่นคราบนั้นนอกจากจะขับถ่ายของเสียออกมาเป็นกรดแล้วยังปล่อยสารพิษอย่างอื่นออกมาด้วยสารพิษเหล่านี้เองเป็นตัวทำให้เหงือกที่โดยปกติมีเนื้อแน่นโอบติตรอบคอฟันเกิดอาการอักเสบและสามารถป้องกันได้โดยการแปรงฟันอย่างถูกวิธีและไม่ใช้ขนแปรงที่มีลักษณะที่แข็งควรใช้ขนแปรงที่มีลักษณะที่อ่อนในการแปรงฟัน ทั้งโรคฟันผุและโรคปริทันต์ส่งผลให้เกิดการสูญเสียฟันโดยพบว่าการสูญเสียฟันในเด็กที่มาจากสาเหตุโรคฟันผุและโรคปริทันต์

ปัจจัยที่ที่ความสัมพันธ์ต่อการเกิดโรคฟันผุมีปัจจัยจากหลายอย่างด้วยกัน (multifactorial disease) ในการระบาดและการกระจายของโรคฟันผุในชุมชนมีองค์ประกอบ 3 กลุ่ม คือ 1) มนุษย์และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ (host) ได้แก่ เชื้อชาติ อายุ เพศ กรรมพันธุ์ จิตใจ การเลี้ยงดูบุตร พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การดูแลสุขภาพช่องปาก ลักษณะทางกายภาพของฟัน 2) สิ่งที่ทำให้เกิดโรค (agent) คือ ปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ แบคทีเรีย อาหารพวกแป้งและน้ำตาล ความเป็นกรด-ด่าง และอัตราการไหลของน้ำลาย ระยะเวลาที่อาหารอยู่ในปาก 3) สิ่งแวดล้อม (environment) ปัจจัยที่แปรเปลี่ยนไปตามสภาวะเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (สมสุข สิทธิศรี และคณะ, 2534, หน้า 284)

สิ่งที่ทำให้เกิดโรคฟันผุ (agent) ที่อยู่ในปาก คือ เชื้อจุลินทรีย์ น้ำลาย (ปริมาณอัตราไหลของน้ำลายและส่วนประกอบของแร่ธาตุในน้ำลาย) อาหาร และเวลาที่คราบอาหารอยู่ในปาก เมื่อคราบอาหารตกค้างอยู่บนผิวฟันระยะเวลาประมาณ 30 นาที ขึ้นไปก็จะเกิดกรดทำให้เสียสมดุลในน้ำลายเกิดการย่อยสลายแร่ธาตุจากผิวฟันไปสู่ น้ำลายถ้าเกิดสภาวะเช่นนี้ ความถี่บ่อยครั้งจะเกิดการทำลายผิวฟันถาวรทำให้เกิดฟันผุได้บุคคลจึงควรหลีกเลี่ยงการบริโภคอาหารว่างที่มีน้ำตาลและแป้งเป็นส่วนประกอบ ลดความถี่ของการบริโภคอาหารระหว่างมื้ออาหารจะทำให้ลดการเกิดโรคฟันผุการบริโภคอาหารที่มีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบระหว่างมื้อบ่อยครั้งมีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุและสัมพันธ์กับระดับความรุนแรงของโรคฟันผุ (รวิวรรณ ปัญญางามและยุทธนา ปัญญางาม, 2535, หน้า 9) พบว่านักเรียนกลุ่มอายุ 12 ปี ที่มีความถี่ของการบริโภคอาหารว่างสูงมีคะแนนการแปรงฟันต่ำสุด มีค่าเฉลี่ย ฟันผุ ถอน อุด สูงที่สุด (จารุวรรณ ดันกูรานันท์ และปิยะวัฒน์ พันธุ์โกศล, 2539, หน้า9) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่านักเรียนจะบริโภคอาหารว่างบ่อยมากคิดเป็น 2-3 ครั้ง/ วัน มากกว่าครึ่งของอาหารที่บริโภคก่อให้เกิดฟันผุมีการบริโภคอาหารว่างที่หวานและเครื่องดื่มที่มีน้ำตาลทุกวันการบริโภคในปริมาณที่มากขึ้นมีแนวโน้มของการเกิดโรคฟันผุมากขึ้นความรุนแรงของการเกิดโรคฟันผุขึ้นอยู่กับชนิดของอาหารชนิดของอาหารว่างที่นักเรียนชอบบริโภคส่วนใหญ่จะมีส่วนผสมของแป้งและน้ำตาลซึ่งนิยมบริโภคระหว่างมื้ออาหาร จากการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มอายุ 12 ปี มีการบริโภคขนมหวานและเครื่องดื่มทุกวันขนมบรรจุถุงมาบริโภคสูงสุดและบริโภคน้ำอัดลม รองลงมา (อาภา คันสนียาวาณิช, 2543, หน้า 30)

ในด้านช่วงเวลาในการบริโภคอาหารว่างมีคำแนะนำว่าควรจำกัดการบริโภคอาหารหวานให้อยู่เฉพาะในมื้อหลักไม่ควรบริโภคอาหารระหว่างมื้อหรือบริโภคต่อเนื่องเป็นเวลานาน เพราะจะมีผลทำให้ฟันผุได้ง่าย การบริโภคอาหารระหว่างมื้อบ่อยจะมีฟันผุมากกว่าแม้ว่าปริมาณอาหารที่ได้รับในแต่ละวันมีปริมาณเท่ากัน

โรคในช่องปากเป็นโรคที่สามารถป้องกันได้โดยการแปรงฟันและการลดการบริโภคอาหารว่างที่มีน้ำตาลเป็นส่วนประกอบและสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับทันตสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของนักเรียนประถมศึกษา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลาง กิจกรรมพิเศษนอกหลักสูตรและการจัดกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียนมีผลกับคะแนนความรู้ทางทันตสุขภาพ (ซินดา วิชชาวุธ, ระวีวรรณ ปัญญางาม, 2535, หน้า 26) จากการทดสอบความรู้เกี่ยวกับอาหารที่ทำให้เกิดโรคฟันผุและพฤติกรรมในการบริโภคอาหารในกลุ่มวัยรุ่น พบว่าส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงความสำคัญของช่วงเวลาและความถี่ของการบริโภคอาหารต่อการเกิดฟันผุ

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารว่าง เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของนักเรียน จากการศึกษาพบว่า ช่วงวันหยุดเด็กจะบริโภคอาหารว่างในระหว่างดูโทรทัศน์และชอบดูโฆษณาทางโทรทัศน์ (ชวลิต รัตนกุล, 2525, หน้า 46) มีการศึกษาพบว่า เหตุผลส่วนใหญ่ในการบริโภคอาหารว่างของเด็กคือการนิยมบริโภคเลียนแบบการโฆษณา ชอบทดลองบริโภคอาหารชนิดใหม่ๆ ทำตามอย่างกันโดยเฉพาะในหมู่เพื่อน ชอบความง่าย สะดวก ราคาไม่แพง นักเรียนส่วนมากจะเป็นผู้ซื้อขนมด้วยตัวเองและซื้อที่ร้านค้าใกล้บ้าน นอกจากนี้ปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้บิดามารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้านไม่มีเวลาดูแลลูกเรื่องการบริโภคอาหารว่าง การดูแลสุขภาพช่องปากในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนพบว่าเด็กที่ให้ผู้อื่นเลี้ยงมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอนอุด ในฟันน้ำนมมากกว่าเด็กที่มารดาเลี้ยงเองการปล่อยปละละเลยในการเลี้ยงดูเด็กตั้งแต่ในวัยก่อนเรียนจะส่งผลถึงการเกิดโรคฟันผุในวัยเรียนและวัยผู้ใหญ่ต่อไป (ชุติมา ไตรรัตน์วรกุลและระพีพรรณ ไชคสมบัติชัย, 2541, หน้า 9)

การมีทันตสุขภาพที่ดี มีคำแนะนำว่าบุคคลควรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากและการกระตุ้นเตือนตัวเองอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องเป็นระยะ การดูแลสุขภาพช่องปากเป็นปัจจัยที่สำคัญในการป้องกันการเกิดโรคฟันผุ การพบทันตบุคลากรเพื่อตรวจฟันเป็นประจำทำให้ได้รับการรักษาและป้องกันก่อนโรคฟันผุจะลุกลาม การบ้วนปากและการแปรงฟันเพื่อกำจัดเศษอาหารและคราบอาหารออกจากช่องปากและป้องกันการเกิดกรดในช่องปากซึ่งจะเป็นสาเหตุของการเกิดโรคฟันผุจากการศึกษา พบว่ามีนักเรียนบางส่วนที่แปรงฟันช่วงเช้าและไม่แปรงฟันช่วงเย็น เด็กส่วนมากจะไม่แปรงฟันหลังการบริโภคอาหารว่าง (อาภา คັນสนิยวาณิช, 2543, หน้า 28)

การดูแลตนเองเป็นแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลในพฤติกรรมทางด้านสุขภาพและความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นและครอบคลุมถึงการดูแลในภาวะที่ปกติ พฤติกรรมดูแลสุขภาพส่งเสริมสุขภาพของแต่ละบุคคลที่กระทำอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงปราศจากโรค เช่นการ

บริโภคอาหารที่มีประโยชน์ การออกกำลังกายและพฤติกรรมป้องกันโรค เช่นการไปรับ ภูมิคุ้มกันโรคทันตสุขภาพก็เช่นกันจะมีทันตสุขภาพที่ดีก็ย่อมขึ้นอยู่กับ การดูแลทันตสุขภาพของ ตัวเองทั้งในภาวะปกติและภาวะที่มีโรคเกิดขึ้น

โรคช่องปากเป็นโรคที่สามารถป้องกันได้หากได้รับการดูแลรักษาอนามัยในช่องปาก อย่างต่อเนื่องโดยการแปรงฟันทุกครั้งหลังรับประทานอาหารในตอนเช้า ตอนกลางวัน ตอนเย็น และก่อนนอนการไม่รับประทานอาหารที่ส่วนประกอบของน้ำตาลและติดฟันง่ายเช่นขนมกรุบ กรอบ น้ำอัดลม ลูกอม และการตรวจฟันอย่างน้อยปีละครั้ง

จากข้อมูลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จำนวน 20 คน พบว่านักเรียนพักอาศัยอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลพระพุทธบาท จำนวน 5 คน หมู่ที่ 3 ตำบลธารเกษม จำนวน 2 คน หมู่ที่ 10 ตำบลธารเกษม จำนวน 3 คน หมู่ที่ 1 ตำบลนายาว จำนวน 7 คน หมู่ที่ 2 นายาว จำนวน 2 คน หมู่ที่ 7 ตำบลหนองแก จำนวน 1 คน

นักเรียนอาศัยอยู่กับบิดามารดา ร้อยละ 80 อาศัยอยู่กับญาติ ร้อยละ 20 สภาพ เศรษฐกิจโดยรวมมีฐานะค่อนข้างยากจนในวันหยุดเรียนนักเรียนแปรงฟันครบทั้งสามครั้งเวลา เช้า กลางวัน เย็น ร้อยละ 20 แปรงฟันเฉพาะตอนเช้าเท่ากับร้อยละ 60 ไม่แปรงฟันเลย ร้อยละ 20 จากการสังเกตการแปรงฟันของนักเรียนโดยผู้ปกครองพบว่า นักเรียนแปรงฟันได้สะอาดดี ร้อยละ 20 แปรงฟันสะอาดพอใช้ ร้อยละ 60 แปรงฟันไม่สะอาด ร้อยละ 20 นอกจากนี้นักเรียน ยังรับประทานขนมกรุบกรอบและน้ำอัดลมเมื่อกลับจากโรงเรียนและในวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ จากรายงานงานเฝ้าระวังทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์

ตาราง 2 ร้อยละของนักเรียนที่มีปัญหาโรคในช่องปากโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์

ปี พ.ศ.	จำนวน นักเรียน ป.1-ป.6	ไม่พบ โรค เหงือก อักเสบ	พบโรค เหงือก อักเสบ เล็กน้อย	พบโรค เหงือก อักเสบ ปานกลาง	พบโรค เหงือก อักเสบ รุนแรง	รักษา เร่งด่วน	ฟัน ไม่ผุ	ฟันผุ
2547	130	43.1	20.0	9.23	0.76	26.92	44.6	55.4
2548	127	71.7	3.93	0	0	24.4	37	63.0
2549	123	57.72	9.76	8.94	0.81	22.76	51.2	48.8
2550	120	52.5	14.17	4.17	5.83	23.33	41.67	58.33

ที่มา : (รายงานทันตสาธารณสุขอำเภอพระพุทธบาท, 2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า)

จากข้อมูลรายงานงานเฝ้าระวังทันตสาธารณสุขในโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ เรื่องปัญหาฟันผุและโรคเหงือกอักเสบเป็นสิ่งที่ป้องกันได้ด้วยการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกวิธี จากข้อมูลสังเขปเบื้องต้นดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาการดูแลสุขภาพช่องปากที่ถูกวิธีและใช้ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเนื่องจากการดูแลสุขภาพช่องปากต้องมีการดูแลแบบมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเพื่อให้เกิดการดูแลสุขภาพช่องปากได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงเห็นสมควรดำเนินการเพื่อให้เด็กนักเรียนมีฟันดีมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพช่องปากที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายเพื่อ

1. นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 มีอนามัยช่องปากที่ดี
2. นักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 เจตคติที่ดีและสามารถดูแลสุขภาพช่องปากตนเองได้
3. โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อทันตสุขภาพทั้งเรื่องของการบริโภคอาหารและการแปรงฟัน

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมดูแลสุขภาพป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์ จังหวัดสระบุรีเป็นอย่างไร
2. แนวทางวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมดูแลสุขภาพป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรีเป็นอย่างไร
3. จะพัฒนาพฤติกรรมด้านการดูแลสุขภาพป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรีได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาพฤติกรรมดูแลสุขภาพป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทาง วิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาตน พฤติกรรมดูแลสุขภาพป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมดูแลสุขภาพป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่ผู้วิจัย

ทำการศึกษาในโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี

2. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมการดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสระบุรี ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 20 คน

2.2 มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพฤติกรรมการดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสระบุรี ได้แก่

2.2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน	จำนวน 1 คน
2.2.2 ครูอนามัยโรงเรียนและครูผู้ดูแลนักเรียน	จำนวน 5 คน
2.2.3 ผู้แทนผู้ปกครองเด็กนักเรียน	จำนวน 20 คน
2.2.4 เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอพระพุทธบาท	จำนวน 2 คน
2.2.5 เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองพระพุทธบาท	จำนวน 1 คน
2.2.6 ผู้เชี่ยวชาญด้านทันตแพทย์	จำนวน 2 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมการดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสระบุรีมีกรอบแนวคิด 3 ด้าน คือ

- 3.1 การบริโภคอาหารว่าง
- 3.2 การป้องกันดูแลโรคในช่องปาก
- 3.3 การแปรงฟัน

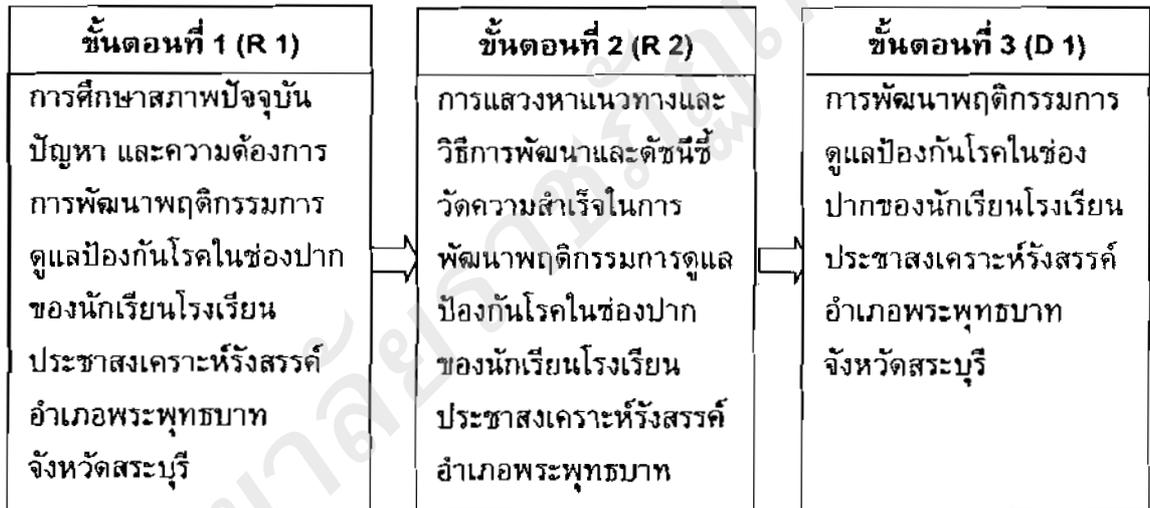
4. ขอบเขตเวลา

ตุลาคม 2550 – มีนาคม 2551

วิธีดำเนินการวิจัยและการพัฒนา

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้มีส่วนสำคัญคือนักเรียนโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรีและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่คณะครู ผู้ปกครองนักเรียนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้มีโอกาสมาร่วมเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมการ

พัฒนาในแต่ละขั้นตอนตามความเหมาะสมเป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยใช้วิจัยแบบผสมผสานซึ่งใช้วิจัยเชิงสำรวจและวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) มาใช้ในการตอบปัญหาการวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมนักเรียน คณะครู ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการมีส่วนร่วมตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะคือ

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

โรคในช่องปาก หมายถึง โรคเหงือกอักเสบและโรคฟันผุ (กองทันตสาธารณสุข, 2530, หน้า 13)

โรคฟันผุ หมายถึง โรคที่ผิวฟันหรือเนื้อฟันถูกทำลายโดยเชื้อจุลินทรีย์ในช่องปากซึ่งย่อยน้ำตาลจากแผ่นคราบบนตัวฟันกลายเป็นกรดไปสัมผัสผิวฟันเกิดเป็นรู (กรมอนามัย, 2530, หน้า 64)

โรคปริทันต์หรือโรคเหงือกอักเสบ หมายถึง ลักษณะของเหงือกที่บวมแดงเนื่องจากแบคทีเรียในแผ่นคราบจุลินทรีย์ที่เกาะตัวฟันขับสารพิษออกมาทำอันตรายต่อเหงือกทำให้เกิดการอักเสบมีเลือดออกง่ายและเมื่อเป็นนานๆ เข้าจะกลายเป็นหนองเกิดความเจ็บปวดทรมาน (กรมอนามัย, 2530, หน้า 63)

สภาวะโรคฟันผุ ได้จากการการตรวจภายในช่องปากของนักเรียน การเกิดโรคฟันผุมีปัจจัยมาจากหลายปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ พฤติกรรมการบริโภคอาหารโดยเฉพาะการบริโภคอาหารว่างที่มีส่วนประกอบเป็นแป้งและน้ำตาลเป็นประจำและการดูแลสุขภาพช่องปาก

การดูแลและสุขภาพช่องปาก ได้แก่ การแปรงฟัน การบ้วนปากหลังการบริโภคอาหารว่าง ความถี่ในการแปรงฟันช่วงเวลาในการแปรงฟันความถี่ในการไปหาหมอฟันหากมีการดูแลอย่างดีมีการแปรงฟันที่สะอาดทั่วถึงทุกวันและทำเป็นประจำแล้วก็จะลดการเกิดโรคฟันผุได้ถ้าหากแปรงฟันไม่สะอาดหรือมีคราบเชื้อโรคตกค้างอยู่ในปาก เมื่อเกิดบ่อยๆ จะทำให้เกิดโรคในช่องปากได้

พฤติกรรมดูแลป้องกันโรคช่องปาก หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติใดๆของบุคคลที่กระทำไปเพื่อจุดประสงค์ในการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากและกิจกรรมหรือการปฏิบัติเมื่อเกิดโรคในช่องปากแล้ว โดยการป้องกันไม่ให้เกิดโรคฟันผุ โรคเหงือกอักเสบ

การบริโภคอาหารว่างของนักเรียน ได้แก่ การเลือกชนิดอาหารว่างความถี่ในการบริโภคอาหารว่างช่วงเวลาในการบริโภคอาหารว่างและวิธีการบริโภคอาหารว่างความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับอาหารว่างกับการเกิดโรคฟันผุความชอบอาหารว่างได้รับอิทธิพลมาจากแหล่งความรู้ต่างๆ ได้แก่ครอบครัว โรงเรียน และสื่อต่างๆ มีการเฝ้าระวังทันตสุขภาพซึ่งเป็นโปรแกรมด้านทันตสุขภาพที่โรงเรียนเป็นผู้จัดให้โดยการดูแลของครูในโรงเรียน

การพัฒนา หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคในช่องปากการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคในช่องปาก การปฏิบัติตนในการป้องกันการเกิดโรคในช่องปากที่สามารถป้องกันได้โดยการปฏิบัติดูแลทันตสุขภาพในด้านการแปรงฟันอย่างถูกวิธีและสะอาดรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และหลีกเลี่ยงอาหารที่ส่งผลเสียต่อฟัน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ดูแลนักเรียน ได้แก่ พ่อ แม่ ตา ยาย ลุงป้า น้าอา

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูโรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอพระพุทธบาท นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองพระพุทธบาทผู้เชี่ยวชาญทางสาธารณสุข ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนประชาสงเคราะห์รังสรรค์ อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

ประโยชน์คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. เป็นการดำเนินการพัฒนาพฤติกรรมดูแลป้องกันโรคในช่องปากของนักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนต่างๆ ที่นำไปปรับใช้ในแต่ละโรงเรียนต่อไป
2. เป็นข้อมูลที่ได้รับผิดชอบงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและโครงการเด็กไทยทำได้ในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเรื่องเด็กไทยฟันดีจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละโรงเรียนต่อไป
3. เด็กนักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในการดูแลสุขภาพช่องปากได้ถูกต้องและทำให้รัฐบาลประหยัดเงินในการดูแลรักษาโรคฟันผุลดลง

4. เกิดความร่วมมือในการทำงานภายในชุมชนระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี